

קהלות יעקב; בית ישי – צג; דבר אליעזר (לגרא"י ולדינברג. טו, נב). וע"ע פרי יצחק ח"ב סה, כד.
(עיקרי הדברים, לחלק – בדרכים שונות – בין דין סילוק (או הודאה) ובין הקנאה; אופן נוסף, שמועיל מפני הכלל של
'באין כחת'. ועוד שאר אופנים).

'ונעשין שומרי שכר וכו' שמור לי היום ואני אשמור לך למחר' – 'מוכח הכא דשכר קודם
תחלת המעשה או לאחר סופו מיקרי שכר. וע' רש"י ע"ז ס"ג. ד"ה קני דכתב דשכר קודם המעשה
אינו שכר, ושם בסוגיא נ' דה"ה שכר לאחר המעשה. ונ' דצ"ל לאתפוסי שם על החפצא, ומ"מ שכר
הוי. וע' עוד בב"מ ע"ה: בדין רבית מוקדמת ומאוחרת'. (מהגר"א נבנצל שליט"א)

דף מד

באורים וציונים; ראשי פרקים לעיון

'דדוקא מוכר, דהוה ליה יאוש ושינוי רשות... ולוקמה ביורש, הניחא למ"ד רשות יורש
לאו כרשות לוקח דמי...' – כתב הש"ך (שנג סק"ה), שיש להוכיח מכאן, שהלוקח מן הגזלן וקנאו
ביאוש ושינוי רשות, אינו משלם לבעלים כלל, אפילו אם החפץ שוה יותר מהמחיר ששילם עבורו.
שאם לא נאמר כן, אין לך נוגע גדול מזה, שרוצה שיישאר החפץ אצל הקונה, כדי שישלם לו את
הפרש המחיר (היינו, את דמי החפץ בניכוי מה ששילם לגזלן). כי דוחק הוא להעמיד שמדובר
שידוע שקנה באותו מחיר שהוא שוה עתה. אלא ודאי פטור הוא מכל וכל.

ואמנם, אין כן דעת כמה פוסקים, (הסמ"ע, הד"מ והב"ח – בשיטת הרמב"ם). ואכן הב"ח (שסא) הרגיש בדבר,
וכתב לשיטתו שמדובר כאן שקנה הפרה והטלית בדמי שוויה, ואמנם אם לקח בפחות משווים, או
שנתן לו במתנה, שאז חייב לשלם את כל דמיו – אינו מעיד. וכן כתב ה'תומים' (לו סקי"ט), שאין זה
מן הדוחק להעמיד כן, שסתמא דמלתא כן הוא, שהגזלן לא מוכר בפחות משוויו. (וע' במה שהעיר על
דבריו בקהלות יעקב – כח).

יש להעיר, שאף לשיטת הש"ך, צריך להעמיד שמדובר כאן בגנב שאינו מפורסם, ובאופן שלא ידע
הקונה שהחפץ הוא גנוב, שאם לא כן, חייב בדמים (להרמב"ם) – ע' חזון איש ב"ק טז, י.
וב'שער המלך' (גניבה ה, ג) הקשה על דברי הש"ך, מה מקשה הגמרא 'ולוקמא ביורש', הלא גם אם
רשות יורש כרשות לוקח, לא מועיל הקנין אלא לענין החזרת הגניבה עצמה, אבל דמים צריך
לשלם? (וכן כיוון לקושיא זו בקהלות יעקב – כח, ע"ש שהאריך בענין). ופרש שקושית הגמרא היא רק למאן
דאמר 'יאוש כדי קני'. ע"ש באור הדברים. וע"ע על שאלה זו ב'תומים' לו ובחדושי הגרשש"ק כה, ב.

'נהי דמייאש מגופיה, מדמיה מי מייאש?' – נחלקו גדולי האחרונים אם קיים דין 'יאוש' בחוב,
או אין דין 'יאוש' אלא בגזלה ואבדה (ע' שו"ת מהרי"ק – ג; שו"ת חכם צבי – קסג; קצות החשן סה סק"י; קסג,
ועוד).

ולפי השיטה שאין יאוש מועיל בחוב, אפשר לפרש כוונת הגמרא 'מדמיה לא מייאש' – שאין
מועיל היאוש כלפי הדמים, שחוב הגזלן לא פקע. ואמנם אילו היה מוחל לו – היה מועיל, אך
הלא אין כאן מחילה, (וכמוש"כ הרשב"ם). אכן, לשיטת המהרי"ק שמועיל יאוש בחוב, צריך לומר
שהכוונה שמצד המציאות אין אדם מתיאש מחוב הדמים של הגזלן, שסבור שלבסוף יוחזר לו.
(עפ"י שעורי ר' שמואל רוזובסקי – ב"מ כ: והאריך שם בכללות הענין. וע"ע בקובץ שעורים כאן ובקובץ שמועות –
ב"מ אות טו – צדדים שונים. וע' בית ישי – ה; בית האוצר (לגר"י ענגיל) ח"ב עמ' 94).

'לא צריכא דמית גזלן...' – ומדובר שהאב לא הניח אחריו אחריות נכסים (=קרקעות), אבל אם הניח אחריות נכסים – שמעון פסול להעיד, מפני שהיורשים חייבים לפרוע חוב אביהם לנגזל. כמבואר בריש פרק 'הגזל' בתרא (ב"ק קיא: וכן פסק הטור – חו"מ סו"י לו). ועתה שתקנו חכמים לבעל חוב לגבות ממטלטלי דיתמי, אף על פי שלא הניח אחריות נכסים – אין הנגזל מעיד לו, שעדיין הוא נוגע בעדות. (רמ"ה, טושו"ע לו, יז).

(ע"ב) '... והא לית ליה קלא. וליחוש דלמא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי, דאמר רבה: אי אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי קני מקרקעי קני מטלטלי...' – יש לעמוד על טעם הדבר, שמועיל שעבוד המטלטלין אגב הקרקע, והלא מכל מקום אין קול בדבר ולא ידעו הלקוחות להזהר, והרי מאותה סיבה אין מועיל 'אפותיקי' על המטלטלין? ונראה, שזה שתקנו חכמים שלא לגבות ממשועבדים בכל דבר שאין בו קול, כגון במלוה-על-פה, או מטלטלין – משום תקנת השוק והפסד לקוחות – זה דוקא כאשר זכות הגביה באה מכח שעבוד ואחריות, אבל קנינים גמורים, לא הפקיעו משום תיקון העולם. וזה באור הגמרא, שהקנה בקנין את השעבוד, לא מחמת המעות שהלוה אלא בקנין נפרד, ואז ניתן לגבות גם כשאין קול. וזה שהקשה הרשב"ם, אם כן, במטלטלין לחוד מדוע לא יועיל קנין סודר? ותרץ משום 'אסמכתא' שאינה קונה, ואינו דומה לקרקע, משום שהקרקע ניתנה לפרעון חובות. ולכך, מתוך שמועיל קנינו על הקרקע, מועיל גם על המטלטלין אגבה. ולפי זה, אם יקנה לו קרקע להשתעבד, אפילו במלוה על פה – יוכל לגבות ממשועבדים. (אמת ליעקב. וע"ע בקובץ שעורים – קצא; קהלות יעקב – כט).

– בזמנים מאוחרים יותר, היו מקומות שמשום תקנת השוק קבעו שאין גובין מן המטלטלין שמכרם, אפילו כששעבדם אגב קרקע. ובאותם מקומות – אין חשש נגיעה במטלטלין. (עפ"י שו"ע לו, טו וש"ך שם סק"ו).

– בענין חשש נגיעה הפוסלת לעדות, כתב הרמב"ם ז"ל (עדות טז, ד): **'...ודברים אלו אינן תלויין אלא בדעת הדיין ועוצם בינתו שיבין עיקר המשפטים וידע דבר הגורם לדבר אחר ויעמיק לראות; אם ימצא שיש לזה העד צד הנאה בעדות זו, אפילו בדרך רחוקה ונפלאה – הרי זה לא יעיד בה. וכדרך שלא יעיד בדבר זה שמא נוגע בעדותו הוא, כך לא ידון באותו דבר.'** (ב'תרומת הדשן' (שנד) באר דברי הרמב"ם, שאין הכוונה על הנאה עתידית אפשרית – שכבר כתבו הראשונים שכל הנאה שאינה מזומנת בהווה וגם אינה ודאית – אינה פוסלת לעדות (עתוס' להלן מה. ד"ה מאי), אלא הכוונה על תועלת מזומנת, ואפילו בדרך רחוקה. ע"ש דוגמא לדבר. אבל תועלת ודאית, אפילו עתידית – נחשב מחמתה 'נוגע', כמו שהוכיח בקוב"ש (להלן מה, אות קצד) ממה שאמרו (מג.) 'לעולם דקיץ להו וניחא להו דכיון דרווח רווח').

'וליחוש דילמא דאיקני הוא' – עיקרו של שעבוד 'דאקני' (=שאקנה. היינו, שמשעבד נכסים שעתה אינם ברשותו אלא יקנם בעתיד), שמועיל – לפי צד אחד – כתבו ראשונים (ע' רשב"ם ונמו"י להלן קנו) שזו תקנת חכמים, כדי שלא לנעול דלת בפני לוויין. ואולם מן התורה, כשם שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם (ובכלל זה דבר שלא בא לידו), כך אינו יכול לשעבדו, שאין השעבוד עדיף מקנין גמור. (וכפי שבאר זאת בקצות החשן – קיב, א. וע"ש בסי' רט סק"א. ואולם ב'מחנה אפרים' (גבית חוב, א) תלה דבר זה במחלוקת הראשונים, וכתב שלשיטת הרמב"ן ובעל התרומות (סד), שעבוד 'דאקני' אינו משום תקנת חכמים, אלא שהאדם משעבד את גופו, והרי גופו ישנו בעולם).

'ידעינן ביה בהאי דלא הוה ליה ארעא מעולם' – התוס' דחו את דעת האומרים שיש עתה לכל אחד מישראל ד' אמות בארץ, ושלכך נהגו לכתוב בכתבי הרשאה 'ונתתי לו ד' אמות בחצרי', שכאן משמע שאפשר שאין לו קרקע. אלא פרש רבנו תם שזה שנהגו לכתוב כן בהרשאה – משום הודאת-בעל-דין הוא, שעל ידי הודאה זו הוא מקנה לחברו, ואפילו אם לאמיתו של דבר אין לו, אין לחוש בכך, לפי שמועילה הודאה בכל הנוגע לחובת עצמו.

וזה לשון החזון איש (שביעית כא,ב): '... ועוד, בזמן הזה לא שייך חזרת יובל כלל, דכיון שירשו האויבים את הארץ, קנו בכיבוש מלחמה וביאוש שפקע שם בעלים, וכבר דחו תוס' דעת האומרים דכל אחד יש לו עכשו קרקע, ואף אם ישובו ישראל על אדמתן קדם ביאת הגואל, לא ינהג יובל, דהא בעינן שיהא כל שבט על חלקו, כדאמר ערכין ל"ב, ב'. ונראה דהיינו על חלקו שזכה בכח החלוקה ובגורל על פי ד', והכא כיון שגלו, אבדו זכותן הראשונה, ומה שקנו בכסף מיד אויב, לא חשיב חלק של שבט אף אם יקנה כל שבט חלקו, שהרי קנו המחריבים קנין הגוף... וכי יבוא הגואל במהרה, תהיה חלוקה חדשה, וכדאמר ב"ב קכ"ב א'... ונראה, דאף לקושטא דמלתא שאין נכרי קונה קנין הגוף אף בזמן הזה, ואפילו בכיבוש מלחמה, וישראל הקונה מיד האויב קנין הגוף, מ"מ לא שייך חזרת שבטים על אדמתן קודם הגאולה, דכיון שעתידיה ארץ ישראל שתחלק חלוקה חדשה, בטלה חלוקה ראשונה, וגם אי אפשר שינהוג יובל משום דקודם חזרת נבואה אין אנו בקיאים ביחסי השבטים'.

(ולשיטה החולקת, (שהביאו התוס' והחיה), צריך לומר שאף על פי שכיבוש מלחמה קונה, גם עכו"ם מישראל, (כנגטין לו; רמב"ם בית הבחירה ו,טו), ארץ ישראל שונה, שאנו מובטחים שתחזור אלינו בביאת הגואל, אשר נחכה לו בכל יום שיבוא. – כן כתב הגרא"ו ב'קובץ שעורים', וכדברים הללו יש בשו"ת מהר"ם (מרוטנבורג. תקלו): 'דקים להו לרבנן דאין כל אחד מישראל שאין לו ד' אמות בארץ ישראל. ואם תאמר, נטלוהו הגויים ואנן בגלות? קיימא לן לרבנן דקרקע אינה נגזלת ובחזקת ישראל היא, וארץ ישראל נקראת על שם ישראל, דאפילו בזמן שישראל שרויין על אדמתן, אין להם רשות למכור שדותיהן לצמיתות, שנאמר 'הארץ לא תמכר לצמיתות' וגו' וכתב 'לד' הארץ ומלאה'. ועתידים אנו לחזור עליה ולירש אותה... הכי אמר רב נחשון גאון'.

– מכך שהוצרך להעמיד שלא היתה לו קרקע מעולם, ולא אמרו שלא היתה לו קרקע באותו זמן שהיו לו המטלטלין, משמע, שגם כאשר לא היו בידו הקרקעות כאשר הגיעו לידי המטלטלין – כבר נשתעבד. (שו"ת רדב"ז ח"א קיג).

'והאמר רב פפא... הכא במאי עסקינן, במכיר בה שהיא בת חמורו. ורב זביד אמר: אפילו נמצאת שאינה שלו אינו חוזר עליו' – ב'כסף משנה' (עדות טו,ד) האריך לבאר שרב זביד דיבר רק באופן שפרש במכירתו שמוכר ללא אחריות, אבל בסתם – אם נמצא שאינה שלו – חייב לשלם לקונה. ולפי זה בשמכר בסתם, גם אליבא דרב זביד אינו מעיד לו אלא אם מודה הקונה שהיא היתה שייכת למוכר, אבל בלאו הכי – הריהו נוגע.

והש"ך (לו סקכ"ה) באר (לדעת הרי"ף והרמב"ם), שרב זביד לא חלק אלא בשדה, אבל בפרה וטלית מודה שחוזר עליו, ולכך האוקימתא 'במכיר בה שהיא בת חמורו' נצרכת גם לרב זביד. (ודייק כך גם מלשון הגמרא).

לשון חכמים

'פרה וטלית' – כמו כאן, נקטו רז"ל במקומות לא מעטים בברייתא ובתוספתא, את הצמד 'פרה וטלית' כדוגמא. (ואילו במשנה לא נמצא כן אפילו פעם אחת). אפשר שנקטו אותם דוקא, משום שדיברו חכמים בהווה ובמצוי. (וע' רשב"ם להלן מה. ד"ה ולא אמרו, שעמד על כך שנקט שם בגמרא 'חמור' ולא 'פרה וטלית'). וגם להדגיש שאין חילוק באותם דינים, בין בעלי חיים ונכסים דוממים.

הנה ציון המובאות:

תוספתא: שקלים ב,ט; קדושין ב,ז; ב"ק א,ב ערכין ד,ב; מעילה א,יא.
וכן בברייתא בגמרא – ב"ק צד: ובירושלמי – בקדושין דף כו. ובב"מ טו.
(וכן מובא בתוספתא בנדרים ב,ד ובב"ק ג,א טלית ופרה בין שאר חפצים שונים. ובכל המקומות הנ"ל, שהובאו רק פרה וטלית ללא דוגמא נוספת, הקדימו את הפרה לטלית).

דף מה

'אי דאית ליה ארעא אחריתי' – כדי כל החוב שיש לו. ... 'ואי דלית ליה ארעא אחריתי' שאינה כשיעור כל החוב. וכשאינן ידוע, חוששין שמא יש לו חוב שהוא יותר מכדי הקרקע. (עפ"י תוס' להלן מו: ד"ה לוקח. ועוד ראשונים. ויש חולקין – ע' שטמ"ק).

'אי דלית ליה ארעא אחריתי מאי נפקא ליה מינה?' – אף על פי שאם לא תשאר הקרקע בידו, הרי כל פרוטה ופרוטה שירויה, (שהיא יתרה מכדי צורכי חייו, שמסדרים לבעל חוב), יצטרך ליתנה לבעל חובו, והרי אין לך נוגע גדול מזה – יש לומר, עד שאתה חושדו שישקר מפני העתיד להיות, ודאי מסתבר יותר, שאם שקרן הוא, יעדיף להעלים את פרוטותיו ולא ישלם לבעל חובו, מאשר לעבור על איסור חמור של עדות שקר. ומפני הספק שמא יתעשר בעתיד ואז יהא גלוי לכל שיש לו מה לשלם – על זה כתבו התוס' שאינו נפסל משום נגיעה עתידית הנתונה בספק. (עפ"י אילת השחר. וע"ש שאפילו לשיטת ש'נוגע' פסול כ'בעל דבר' ולא מפני חשש-משקר גרידא, (ע' להלן), כאן שכל ה'נגיעה' מפני העתיד, לכו"ע אין כאן אלא 'חשש משקר').

'דאמר לא נחא דליהוי 'לוה רשע ולא ישלם' – אם תאמר, כיצד אתה חושדו שיעבור עבירה חמורה של עדות שקר, כדי שלא יהא 'לוה רשע ולא ישלם'? (וע' קובץ שעורים אות קפו, ובמה שהעיר על דבריו בקובץ על יד' שבסוף ספר 'בית ישי' – עמ' תקו).
– לא קשיא, כי שמא אדם זה אינו חושש להעיד שקר, שאין העבירה גלויה לעיני כל, אבל חושש הוא שלא יהא רשע בעיני בני אדם, שהכל רואים שאינו משלם חובו. (תדע, שאם משום שבא לצאת ידי שמים, כיון שאין לו כלום לשלם חובו, הלא אנוס הוא, ואנוס רחמנא פטריה – אלא ודאי כל דעתו אינה אלא לצאת ידי הבריות).

ועוד יש לומר, שזה ש'נוגע' פסול לעדות, לא משום החשש שמא מעיד שקר, אלא כל שיש לו תועלת והנאה, הרי הוא כמעיד על עצמו, ו'בעל דבר' אינו נקרא 'עד' כלל וכלל. או שה'נוגע' נידון כקרוב, שגזרת הכתוב שקרובים פסולים לעדות, ואפילו נאמנים כמשה ואהרן. ולכן, גם כאשר אין חשש שישקר במקרה זה, כיון שיש כאן נגיעה, אינו עד באותו דבר. (עפ"י ר"י בן מגאש; קצות החשן

דף מד

פד. א. ראובן גזל מטלטלין משמעון ומכרם ללוי, ובא יהודה ומערער וטוען 'שלי הם, ולא היו שייכים לראובן' –

האם יכול שמעון הנגזל להעיד שאינם של יהודה?

ב. כמקרה הנזכר, אך ללא שמכרם ראובן ללוי, אלא הם בידו.

ג. כנ"ל, כאשר הוריש ראובן את המטלטלין ולא מכרם.

א. אם ראובן קיים בחיים, אסור לשמעון להעיד, מפני שנוגע הוא בדבר, שחפץ שיישאר ביד לוי ולא יטלם יהודה.

שאז, כאשר יוכיח שראובן גזלה ממנו, יוכל לתובעו את דמיה.

אבל אם ראובן מת, אזי – אם ידוע ששמעון הנגזל התיאש מאותם מטלטלין, (ולמ"ד 'סתם גזילה יאוש בעלים' –

אף בסתם. כ"ג לכאורה) – יכול להעיד, שכבר אין לו נגיעה שיישאר אצל לוי. ואפילו למ"ד 'יאוש כדי לא קני'

– יש כאן יאוש ושינוי רשות. אלא שלפי דעה אחת (בב"ק קטו. ונחלקו הפוסקים להלכה), צריך בדוקא שהיאוש

קדם למכירה ללוי.

(ואולם, אם הניח האב אחריות נכסים – קרקעות. והאידנא, אף מטלטלין) נשאר שמעון 'נוגע', שיכול לתבוע

את היורשים. פוסקים. וכן אם הוא חפץ מסויים וניכר, וראובן עשה תשובה (ולא הספיק להחזיר גזלתו) – הבנים

חייבים להשיבו משום כבוד אביהם, ושוב שמעון נוגע בדבר. עפ"י תוס'.

ב. שמעון נוגע בדבר ופסול להעיד. (ואפילו למ"ד 'יאוש כדי – קני' – הלא מדמיה לא מייאש).

ג. למ"ד 'רשות יורש כרשות לוקח' – דינו כאילו מכרם (סעיף א). ולמ"ד 'לאו כרשות לוקח' (וכן הלכה) – פסול

להעיד.

פה. המוכר מטלטלין לחברו – האם יכול להעיד לו עליהם, שהם שלו?

אם מכרם באחריות – אינו מעיד לו עליהם, שנוגע הוא בדבר, כדי שלא יטרפום מיד הקונה ויחוייב לשלם דמיהם.

ואם מכר שלא באחריות – בכל מקום שיש לחוש שמא שעבד זה המוכר את מטלטליו לבעלי חובותיו, (כגון אגב

קרקע. ואף אם לקחם ומכרם מיד, אפשר ששעבד מראש את כל מה שיקנה בעתיד, לחד מאן דאמר) – הרי הוא

נוגע ואינו מעיד לו, אך כשאין חשש זה (כגון שידוע שאין לו קרקע) – מעיד.

ולדעת רב פפא, אפילו שלא באחריות, אם נמצא שאינו שלו – חייב לשלם לקונה. ולשיטתו זו, בכל אופן הרי

הוא נוגע, אלא אם הקונה מודה שהמטלטלין שקנה, היו שייכים למוכר, שאז אינו יכול לתובעו גם אם יטרפוה

מאתו. ורב זביד חלק על רב פפא, ולדעתו אם מכר והתנה בפירוש (ב"י) ללא אחריות, אין הקונה חוזר ותובע

את המוכר גם אם נמצא שהיה החפץ גזול. (והלכה כרב זביד. ב"י. והלח"מ כתב שהרמב"ם פסק כר"פ. והש"ך פרש שבין

לר"פ בין לר"ז צריך להעמיד כשהקונה מודה, ולא נחלק ר"ז (להרי"ף והרמב"ם) אלא בשדה, אך לא במטלטלין).

פו. באלו אופנים גובה בעל-חוב את חובו ממטלטלים משועבדים?

אי אפשר לגבות ממטלטלין משועבדים, אפילו עשאו 'אפותיקי', אלא אם שעבד לו במפורש בקנין אגב קרקע,

ובלבד שיכתוב בשטר השעבוד 'דלא כאסמכתא ודלא כטופסי שטרות'. (וי"א שבזמן הזה לעולם אינו גובה

ממטלטלין, משום תקנת השוק. ותלוי במנהג המקומות – ע' פסקי ריא"ז – הלכה ה, יג; שו"ע לו, טז וש"ך שם סקכ"ז).

פז. המוכר נכס לחברו שלא באחריות ונמצא שאינו שלו – האם חוזר הלוקח על המוכר לשלם לו דמיו?

רב פפא אמר: חוזר, ורב זביד אמר שאינו חוזר. ודוקא כשמכר בפירוש 'שלא באחריות', אבל בסתמא – חוזר עליו לכל הדעות. (פוסקים. ובשו"ע רכה, פסק כ"ז. והש"ך (סקל"ז) כתב שר"ז לא חלק אלא בשדה ולא במטלטלין).

דף מה

פח. המוכר חפץ לחברו, ובא נכרי וערער ששלו הוא וגנוב הוא מעמו, ונטלו מהקונה – האם חייב המוכר לפצות את הקונה?

רבא (ואיתימא רב פפא) הכריז שהיב לפצותו על כך, בשני תנאים: א. הקונה אינו מכיר בחפץ שהוא באמת היה של המוכר; ב. הגוי שלקח, יש קצת הוכחה שטענת אמת בפיו, כגון שלקח חמור והשאיר את אוכפו. (והתוס' כתבו שמדובר כגון שהעכו"ם דן עמו בדיניהם וזיכו את הגוי, אבל חטף ללא דין – כל שאינו מוכיח שהחפץ גנוב, אינו יכול לתבוע את המוכר).

ואילו אמימר אמר שלעולם אין חייב לפצותו, לפי שסתם עכו"ם – אנס הוא. (אא"כ התנה עמו בפירוש על אונס שיארע, שיפצהו. פוסקים). הלכה כאמימר. (רשב"ם; טשו"ע רכה, ב).

דפים מה – מו

פט. א. באלו אופנים יש חזקה לאומן התופס במטלטלין וטוען 'לקוחים הם בידי', ובלו אופנים אין לו חזקה?

ב. המפקיד חפץ אצל חברו, ועתה טוען המחזיק 'קניתי ממך' – האם הוא נאמן?

ג. המפקיד אצל חברו בעדים – האם צריך להחזיר לו בעדים?

א. אומן המוחזק בחפץ (מאותו סוג חפצים שאומנותו בהם) – למסקנת הסוגיא (כדעת אביי), אם יש עדים שראו את החפץ אצלו (סמוך לתביעה. פוסקים) – אינו נאמן לטעון 'לקוח הוא בידי', גם אם אין עדים שמסרו לו מתחילה לצורך תיקון. אבל אם אין עדים שהחפץ אצלו כעת, מתוך שיכול לומר 'החזרתיו לך', נאמן לטעון 'לקוח הוא בידי'. (ורבה סבר מתחילה שאין הדבר תלוי אם ראינו את החפץ ברשותו אם לאו, אלא הקובע היחיד אם נמסר לו החפץ בפני עדים אם לא. ואח"כ חזר בו רבה לומר שרק אם יש עדים שמסר לו בנוסף לעדי ראייה, רק אז אין לו חזקה. ורב נחמן בר יצחק הקשה על דבריו. והסיקו שהכל תלוי בעדי ראייה עתה, כאמור) – כן שיטת הרשב"ם, וכן נפסק בשו"ע (קלד, א): אם יש עדים שהחפץ אצל האומן – נוטל הלה את החפץ מידו, ונשבע שבועת היסט. ואם לאו – נשבע האומן היסט ונפטר. והרי"ף פסק שאפילו בלא ראה – אין האומן נאמן. וע' בחדושי הנצי"ב).

ב. אם יש עדים שהפקידו אצלו – אינו נאמן לטעון 'קניתי' אלא אם אין עדים שהחפץ עתה בידו, שאז נאמן במיגו שהיה יכול לומר 'החזרתיו'. ואם אין עדים שהפקידו, אלא שמודה שהפקידו וטוען שאח"כ קנה מאתו – נאמן ב'מיגו' שהיה אומר 'לא הפקדת בידי'.

(שיטת הרי"ף והרמב"ם, שאם יש עדים במסירת הפקדון, אפילו לא ראו החפץ בידו – אינו נאמן ב'מיגו' החזרתו. וכ"ה דעת כמה ראשונים. שיטת ר"ת, שלא כשאר ראשונים, שאפילו יש עדים במסירת הפקדון, וגם ראהו בידו – נאמן).

ודוקא בחפצים שאינם עשויים להשאיל ולהשכיר, אבל בחפצים העשויים לכך – אין מועילה חזקתו.

ג. הוכיחו בגמרא שאין צריך להחזירו בעדים, ונאמן לטעון 'החזרתיו ביני לבינך'. (ונשבע היסט ונפטר. רצו, ב).

(ואפילו לדעת התנא שאומר 'המלוה את חברו בעדים צריך לפורעו בעדים', מודה הוא בפקדון שאין צריך, שיש לו 'מיגו' דנאנסו. ר"ת).